

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розкрито пріоритетні завдання, елементи організації та методичного забезпечення внутрішньогосподарського контролю, його функції, принципи, методи та процедури. Розроблено та запропоновано для використання у практичній діяльності рекомендацій щодо вдосконалення внутрішньогосподарського контролю.

Анотация. Раскрыты приоритетные задачи, элементы организации и методического обеспечения внутривладельческого контроля, его функции, принципы, методы и процедуры. Разработаны и предложены для использования в практической деятельности рекомендации по усовершенствованию внутривладельческого контроля.

Annotation. Priority problems, elements of the organization of methodical maintenance of the internal control, function, principles, methods and procedures of the internal control have been worked out. Recommendations for improvement intraeconomic monitoring are developed and proposed for implementation.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, підприємство, система, принципи.

Розвиток в Україні ринкових відносин, активізація інституційних перетворень та динамічність змін навколишнього середовища потребують створення адекватної системи внутрішньогосподарського контролю, спроможної попереджувати негативні тенденції, коригувати механізми управління господарською діяльністю та зменшувати ризик можливого банкрутства.

Внутрішньогосподарський контроль, це система безупинного спостереження за ефективністю використання майна підприємства, законністю й доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Водночас він є складовою частиною ринкового механізму, одним із прийомів перевірки використання прийнятих рішень, найважливішою функцією управління економікою.

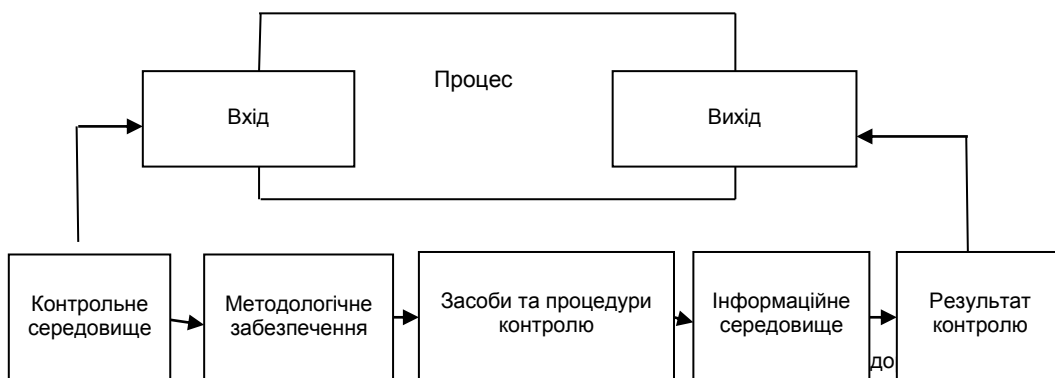
Застосування контролю в ринковій економіці зумовлене певними причинами, зокрема необхідністю ефективності і продуктивності операцій; достовірності фінансової звітності; відповідності законодавству.

Вивчаючи наукову літературу, як періодичну, так і інші види наукових праць вчених-теоретиків та практиків, дедалі частіше звертаємо увагу на той факт, що одна група авторів використовує термін "внутрішньогосподарський контроль" [1 – 3], друга – "внутрішній контроль" [4; 5], третя – "внутрішньосистемний контроль" [6; 7]. Автор підтримує позицію вчених щодо використання терміна "внутрішньогосподарський контроль", оскільки застосування поняття "внутрішньосистемний контроль" потребує певного уточнення (у межах якої саме системи вивчають цей контроль).

Різноманітність підходів до визначення суті внутрішньогосподарського контролю зумовлена тим, що науковці акцентують увагу здебільшого на якомусь одному аспекті досліджуваного поняття.

Метою даної роботи є оцінювання теоретичних, методичних та практичних засад внутрішньогосподарського контролю для забезпечення ефективного функціонування підприємств та розроблення рекомендацій щодо їхнього вдосконалення в сучасних умовах господарювання.

Організаційно-методичним базисом внутрішньогосподарського контролю є: контрольне середовище, методологічне забезпечення, інформаційне середовище, специфічні засоби та процедури внутрішньогосподарського контролю, результат внутрішньогосподарського контролю – узагальнення та модифікація контрольних оцінних показників для прийняття управлінських рішень (рисунк).

Рис. Організаційно-методична основа внутрішньогосподарського контролю

Контрольне середовище – це: по-перше, умови роботи механізму внутрішнього контролю; по-друге, практичні дії керівництва суб'єкта перевірки, спрямовані на встановлення та підтримку системи внутрішнього контролю; по-третє, інформаційна сфера, де здійснюються операції, засоби і записи, на підставі яких оцінюється стан підконтрольного об'єкта та формуються висновки щодо обґрунтування керівних параметрів управління та координації управлінських рішень.

Дієвість внутрішньогосподарського контролю забезпечується гармонійною єдністю функцій: 1) управлінської – забезпечує зворотний інформаційний зв'язок з об'єктом управління; 2) інформаційної – забезпечення керівників усіх рівнів достатньою інформацією, необхідною для оцінки стану об'єкта та планування, контролю й прийняття управлінських рішень; 3) коригуючо-регулюючої – реалізація контрольної функції, внутрішній контроль виступає засобом зворотного інформаційного зв'язку між рівнями управління та структурними підрозділами; 4) прогностичної – формування вартісно-аналітичної бази для вибору альтернативних управлінських рішень та прогностичних показників бюджету.

Методологічне забезпечення об'єднує наукові підходи, принципи і методи внутрішньогосподарського контролю. Методологічне забезпечення визначається фундаментальними принципами організації внутрішньогосподарського контролю, які об'єднані у дві групи: принципи організації внутрішнього контролю та принципи функціонування внутрішнього контролю, які доповнені такими принципами: адаптивності – означає пристосованість внутрішнього контролю до змін умов господарювання стратегічних цілей і завдань управління підприємством; гармонійній єдності – передбачає гармонізацію систем підтримки внутрішнього контролю, головною умовою якої є контрольна оцінка інформації для прийняття управлінських рішень; науковості – формує систему захисту інформації, порядок доступу до неї; динамічності – забезпечує зміну напрямку внутрішнього контролю на стратегічний шляхом реалізації прогностичної функції.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю залежить від застосування процедур контролю. Під поняттям процедури внутрішнього контролю слід розуміти сукупність комплексу дій по формуванню і здійсненню заходів контролю в середовищі контролю при прийнятті рішень. Ключовими процедурами внутрішнього контролю є:

визначення і документальне закріплення порядку діяльності і взаємин визначеного кола працівників організації з приводу планування, організації, обліку і аналізу в процесі виконання конкретних фінансових і господарських операцій організації;

визначення кола первинних документів чи інших носіїв інформації щодо фінансових чи господарських операцій та порядку руху документів від моменту їх виникнення до архівування;

визначення "точок контролю" для оцінки достовірності фінансових операцій і стану ресурсів підприємства.

Інформаційне середовище внутрішньогосподарського контролю складають системи обліку та звітності, на основі яких відповідальні фахівці здійснюють моніторинг інформаційної системи з метою забезпечення менеджменту найбільш релевантними даними.

Виходом системи внутрішньогосподарського контролю є результат контролю у вигляді формування інформації у відповідності з метою управління та потребами різних користувачів.

Запропонований підхід до організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю є підґрунтям до формування цілісної концепції комплексного механізму контролю. Використання запропонованої методології дозволить підвищити якість та ефективність внутрішньогосподарського контролю та знизити інформаційний ризик користувачів при прийнятті управлінських рішень.

Література: 1. Білуха М. Т. Бухгалтерська наука України в XXI столітті / М. Т. Білуха // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 2. – С. 21–25. 2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для спеціальності "облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 2-ге вид., переробл. та доп. – Житомир : ЖІТІ : ПП "Рута", 2002. – 672 с. 3. Шарп У. Ф. Инвестиции / У. Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Дж. Бейлі. ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 864 с. 4. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування фінансового обліку / Ткаченко Н. М. – К. : А.С.К., 2001. – 348 с. 5. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан. ; пер. с нем. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 738 с. 6. Давидов Г. М. Аудит : навч. посібн. / Г. М. Давидов. – К. : Знання, 2001. – 171 с. 7. Живко Б. Б. Контрольно-ревізійна діяльність : конспект лекцій. Модуль 1 і 2 : навч. посібн. / З. Б. Живко, В. І. Франчук, М. О. Живко. – К. : Алерта, 2008. – 444 с.